

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

§ 24. Τὸ δεύτερον Πρόσωπον τῆς ἁγίας Τριάδος, ὁ Υἱός.

Ἄρθρα Β', Γ', Δ', Ε', ΣΤ' καὶ Ζ' τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως
Κεῖμενον.

Β'. «Καὶ εἰς ἓνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν Υἱὸν
τοῦ Θεοῦ, τὸν μονογενῆ, τὸν ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννη-
θέντα πρὸ πάντων τῶν αἰώνων, φῶς ἐκ φωτός, Θεὸν
ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα οὐ ποιηθέν-
τα, ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο.

Γ'. Τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ διὰ τὴν ἡ-
μετέραν σωτηρίαν κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν καὶ
σαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς
Παρθένου καὶ ἐνανθρωπήσαντα.

Δ'. Σταυρωθέντα τε ὑπὲρ ἡμῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλά-
του καὶ παθόντα καὶ ταφέντα.

Ε'. Καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς Γρα-
φάς.

ΣΤ'. Καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ καθεζό-
μενον ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς.

Ζ'. Καὶ πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης κρῖναι ζῶντας
καὶ νεκροὺς, οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος».

Ἑρμηνεία.

Τὰ ἐξ ἑκῆς ἀρθρα τοῦ Συμβόλου τῆς πίστεως ἀνα-
φέρονται εἰς τὸ δεύτερον πρόσωπον τῆς Ἁγ. Τριάδος.

Παραλείπεται δὲ ἡ λέξις πιστεύω, ἡ ὁποία ἐννοεῖται ἐκ τοῦ πρώτου ἔθρου.

Εἷς ἓν. Πιστεύομεν καὶ ὁμολογοῦμεν, ὅτι ὁ Σωτὴρ ἡμῶν εἷς εἷς, ἓν Πρόσωπον, εἷς Κύριος.

Κύριον. Κύριος λέγεται ὁ Σωτὴρ, διότι εἷς ἴδιον πρόσωπον, ἀνεξάρτητον, ἔχον νοῦν καὶ ἐλευθέρην θέλησιν.

Ἰησοῦν. Ἰησοῦς εἷς λέξις ἐβραϊκῆ· δηλοῖ δὲ τὸν Μεσσίαν, τὸν λυτρωτὴν, τὸν Σωτῆρα.

Χριστόν. Ὀνομάζεται ὁ Σωτὴρ Χριστός, διότι εἷς κεχωρισμένος ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος· διὰ τοῦτο ὀνομάζεται καὶ εἷς βασιλεύς, ἱερεὺς καὶ προφήτης⁽¹⁾.

Τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ κ.τ.λ.— Ὁ Ἰησοῦς Χριστός εἷς ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ Λόγος. Αὐτὸς καὶ μόνος ἐγεννήθη ἐκ τοῦ Πατρὸς πρὸ πάντων τῶν αἰώνων.

Φῶς ἐκ φωτός, κ.τ.λ.— Πιστεύομεν, ὅτι ὁ Σωτὴρ εἷς φῶς, τὸ ὁποῖον φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον· — ὅτι προῆλθεν ἐκ φωτός, ἐκ τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων, — ὅτι εἷς Θεὸς ἀληθινός, οὐχὶ κατὰ τὸ φαινόμενον, γεννηθεὶς ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ.

(1) Βασιλεὺς μὲν λέγεται ὁ Σωτὴρ, διότι εἷς δημιουργὸς τοῦ κόσμου· βασιλεύς, κύριος, διότι κυβερνᾷ τὴν Ἐκκλησίαν διὰ τῆς παντοδυναμίας αὐτοῦ ἰσχύος, καὶ διότι ἐλπίζομεν, ὅτι θὴ ἔλθῃ ἡ βασιλεία αὐτοῦ ἐφ' ὅλου τοῦ κόσμου. Ἱερεὺς δέ, διότι προσέφερε τὴν μόνην ἐξιλαστικὴν θυσίαν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ Πατρὸς ὑπὲρ τῆς ἀμνηστίας ἀνθρωπότητος, καὶ συναφιλίωσεν ἡμᾶς μετὰ τοῦ Παύλου· διὰ τοῦτο λέγεται καὶ μέγας ἀρχιερεὺς· Προφῆτης δέ, διότι προεῖπε τὰ μέλλοντα νὰ συμβῶσιν εἰς αὐτόν, εἰς τὴν Ἰουδαίαν, εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ εἰς τὸν κόσμον σύμματα.

Γεννηθέντα οὐ ποιηθέντα κ.τ.λ. — Ὁμολογοῦμεν, ὅτι ὁ Κύριος ἡμῶν ἐγεννήθη πρὸ αἰώνων ἐκ τοῦ Πατρὸς, — ὅτι δὲν εἶνε ποίημα, κτίσμα, δημιούργημα, ὡς ἔλεγεν ὁ αἰρετικὸς Ἄρειος, ἀλλὰ Θεὸς ἀληθινός, ὁμοούσιος τῷ Πατρὶ⁽¹⁾, διὰ τοῦ ὁποίου τὰ πάντα ἐν τῷ κόσμῳ ἐγένοντο. Τοῦτο μαρτυρεῖ καὶ ὁ Εὐαγγελιστῆς Ἰωάννης λέγων· « Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος. Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν ὃ γέγονεν » (Ἰωάν. α'. 1 — 3). Ἐπίσης πιστεύομεν, ὅτι χάριν τῆς σωτηρίας ἡμῶν κατήλθεν ἐξ οὐρανοῦ, ἐσκαρώθη ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου, ἐγένετο ἄνθρωπος, ἐδίδαξεν, ἐποίησε θαύματα, ἔπαθεν, ἐστχυρώθη, ἐτάφη καὶ ἀνέστη, — ὅτι ἀνῆλθεν εἰς τοὺς οὐρανοὺς, καὶ ἐκάθισεν ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς, ὅθεν θὰ ἔλθῃ πάλιν, ἵνα κρίνῃ ζῶντας καὶ νεκρούς, ἡ δὲ βασιλεία αὐτοῦ δὲν ἔχει τέλος.

§ 25. Ἀνάγκη τῆς ἐλεύσεως τοῦ Σωτῆρος.

Οἱ πρωτόπλαστοι ἠμάρτησαν, παρέβησαν τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀπώλεσαν τὴν προτέραν αὐτῶν μακαριότητα καὶ ἀθωότητα.

Ἡ ἀμικρτία αὕτη τῶν πρωτοπλάστων, ἡ ὁποία λέγεται προπατορικὸν ἁμάρτημα, μετεδόθη εἰς ὅλον τὸ ἀνθρώπινον γένος. Πάντες λοιπὸν οἱ ἄνθρωποι ἠμαρτον, ἐξέκλιναν τῆς εὐθείας ὁδοῦ. Ἐπομένως ὅλος ὁ κόσμος εἶχεν

(1) Εἶνε ἀχώριστος τοῦ Πατρὸς, ὡς ὁ Σωτὴρ εἶπεν· « ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἑσμεν », δηλ. ὁμοούσιος τῷ Πατρὶ.

ἀνάγκην Σωτῆρος. Ὁ Θεὸς ὅμως, ὅστις δὲν θέλει τὸν θά-
νκτον τοῦ δημιουργήματος αὐτοῦ, ὑπεσχέθη εὐθὺς εἰς τοὺς
ἀμικρτήταντας πρωτοπλάστους, εἰς τὴν Εὐκν, ὅτι θὰ
ἔλθῃ λυτρωτῆς, ὅστις θὰ σώσῃ τὸν κόσμον ἀπὸ τῆς ἀ-
μαρτίας.

Τοῦτο ὑπεσχέθη ἔπειτα ὁ Θεὸς εἰς τοὺς Πατριάρχας
τοῦ ἰουδαϊκοῦ λαοῦ. Προεφήτευσαν δὲ τὴν ἔλευσιν τοῦ Σω-
τῆρος καὶ οἱ Προφῆται, φωτιζόμενοι ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύ-
ματος.

Ἀλλὰ καὶ οἱ ἐθνικοί, πρὸ πάντων δὲ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες
καὶ Ρωμαῖοι, προπκρεσκευάσθησαν διὰ τῶν φιλοσόφων, κυ-
ρίως διὰ τοῦ Σωκράτους καὶ τοῦ Πλάτωνος, ὥστε νὰ κα-
τανοήσωσι τὴν ἀπόλυτον ἀνάγκην τῆς ἐλεύσεως ἐνὸς λυ-
τρωτοῦ.

Ἐν γένει ἡ θρησκευτικὴ καὶ ἡ ἠθικὴ κατάστασις ἀ-
πάσης τῆς ἀνθρωπότητος πρὸ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Σω-
τηρος εἰρίσκετο ἐν ἀθλιωτάτῃ καταστάσει. Ὁ κόσμος
εἶχεν ἀνάγκην λυτρωτοῦ καὶ ἀνκμορφωτοῦ. Τοιοῦτος ἐγένε-
το ὁ Θεάνθρωπος Ἰησοῦς Χριστός.

§ 26. Ὁ Θεάνθρωπος Ἰησοῦς Χριστός.

Τὸ δεύτερον Πρόσωπον τῆς Ἀγίας Τριάδος εἶνε ὁ Κύ-
ριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὅστις εἶνε τέλειος Θεὸς καὶ
τέλειος ἄνθρωπος· δηλ. Θεάνθρωπος.

§ 27. Ὁ Ἰησοῦς Χριστός εἶνε τέλειος Θεός.

Ὁ Ἰησοῦς Χριστός εἶνε Θεὸς ἀληθινός. Τοῦτο ἀπο-
δεικνύεται ἐκ τῶν ἐξῆς :

α') Πᾶσαι αἱ προφητεῖαι τῆς Π. Δ. περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ θρυμκσίως ἐξεπληρώθησαν ἐπ' αὐτοῦ, καὶ ἀληθεῖς ἀπεδείχθησαν.

β') Ὁ Θεὸς Πατὴρ καὶ κατὰ τὸ βάπτισμα καὶ κατὰ τὴν μεταμόρφωσιν τοῦ Σωτῆρος καλεῖ αὐτὸν «υἷον ἀγαπητόν». — Αὐτὸς ὁ Σωτὴρ λέγει· «ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ ἓν ἐσμεν», δηλ. ἀποκαλεῖ ἑαυτὸν ἴσον καὶ ὁμοούσιον τῷ Πατρί (Ἰωάν. ι', 30 καὶ δ', 26). — Ἐπίσης πάντες οἱ Ἀπόστολοι καλοῦσι τὸν Σωτῆρα εἰς τὰς ἐπιστολάς αὐτῶν Θεόν. — Ὡς Θεὸς δὲ ὁ Σωτὴρ ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, καὶ ἀνελήθη εἰς τοὺς οὐρανοὺς, καὶ ἀνέλαβε τὴν προτέραν αὐτοῦ δόξαν. Ὡς Θεὸς δὲ θὰ ἔλθῃ πάλιν, ἵνα κρίνῃ τὸν κόσμον.

γ') Πάντες οἱ θεῖοι ἡμῶν πατέρες καὶ αἱ ἑπτὰ οἰκουμενικαὶ σύνοδοι παρεδέχθησαν, ἔδογματίσαν καὶ ὡμολόγησαν, ὅτι ὁ Σωτὴρ εἶνε τέλειος Θεὸς καὶ τέλειος ἄνθρωπος⁽¹⁾.

δ') Ὁ Σωτὴρ εἶνε Θεός, διότι μόνον πρόσωπον Θεῖον, ἀναμάρτητον, ἠδύνατο καὶ νὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν θείαν δικαιοσύνην, ἡ ὁποία δικαίως ἀπῆτει τὴν τιμωρίαν τοῦ ἀμαρτήσαντος ἀνθρώπου, καὶ τὴν εὐσπλαγγίαν νὰ συμβιβάσῃ, ἡ ὁποία δὲν ἤθελε νὰ ἀπολεσθῇ διὰ παντὸς τὸ δημιούργημα αὐτῆς. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Εὐαγγελιστῆς Ἰωάννης λέγει· «οὕτως ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν υἷον αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν»⁽²⁾.

(1) Ὁ Σωτὴρ εἶνε ἓν πρόσωπον ἐν δυοσὶ φύσεσιν ἀσυγχύτως καὶ ἀδιαιρέτως.

(2) Ὁ θάνατος τοῦ Σωτῆρος ἦτο καὶ εἶνε ἡ μόνη ἀληθὴς καὶ ἐξιλαστικὴ θυσία. Ἴδε Ἰωαν. γ', 16. Β'. Κορινθ. ε', 14 καὶ Ἑβρ. θ', 11 καὶ 14.

καὶ ε') Ὁ Σωτὴρ εἶνε Θεός, διότι μόνος αὐτὸς ἀπεκάλυψε τὸ θέλημα τοῦ οὐρανόου Πατρὸς καὶ ἐδίδαξε τὴν τελειότεραν θρησκείαν, τὴν ὑψίστην ἠθικὴν, ὁποῖαν οὐδεὶς ἄλλος πρὸ αὐτοῦ εἶχε διδάξει⁽¹⁾.

Οὐ μόνον δὲ ἐδίδαξεν ὁ Σωτὴρ τὴν τελειοτάτην ἠθικὴν, ἀλλὰ καὶ ἐφήρμοσε ταύτην εἰς τὸν βίον αὐτοῦ. Ἠγάπα, ἐδίδασκε τοὺς πάντας, ἐβυσσίασεν ἑαυτὸν οὐ μόνον ὑπὲρ τῶν φίλων, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ αὐτῶν τῶν ἐχθρῶν, τοὺς ὁπίους συνεχῶρει, ἐπὶ τοῦ σταυροῦ εὐρισκόμενος. Οὐδεὶς δὲ εὐρέθη οὔτε κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν, οὔτε μετὰ ταῦτα νὰ ἐλέγξῃ αὐτόν, ὡς ἀμάρτησαντ' ἄ ποτε. Τοῦτο δὲ καὶ ὁ ἴδιος εἶπεν ἐνώπιον αὐτῶν τῶν ἐχθρῶν του· «Τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἀμαρτίας;» (Ἰωάν. θ' 46)

Κατὰ ταῦτα ὁ Χριστὸς εἶνε Θεός, ὁμοούσιος τῇ Πατρὶ, Λόγος καὶ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος (Ματθ. ις', 16 Ἰωάν. ια' 27).

§ 28. «Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶνε καὶ τέλειος ἄνθρωπος.

Πιστεύομεν καὶ ὁμολογοῦμεν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶνε οὐ μόνον τέλειος Θεός, ἀλλὰ καὶ τέλειος ἄνθρωπος.

Τοῦτο γνωρίζομεν α') ἐκ τῆς παλαιᾶς Διαθήκης. Πολλάκις ἀναφέρεται, ὅτι ὁ Μεσσίας ἔμελλε νὰ ᾔνη ἀπόγονος τοῦ Ἀβραάμ, τοῦ Ἰσαάκ καὶ τοῦ Ἰακώβ, υἱὸς τοῦ

(1) Ὁ Ἄρειος κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς δ' ἑκατονταετηρίδος ἠρνεῖτο τὴν θεότητα τοῦ Σωτῆρος. Τὴν δόξαν ταύτην κατεδίστασεν ἡ Ἐκκλησία ἐν τῇ Α' οἰκουμ. Συνόδῳ ἐν Νικαίᾳ τῇ 325.

Δαβίδ κτλ. Οἱ δὲ προφῆται προεφήτευσαν, ὅτι θὰ γεννηθῆ ἐκ γυναικός. « Ἴδου ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐρμμανουήλ, ὃ ἐστὶ μεθερμηνευόμενον, μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός » (Ἡσαίου ζ', 14 ἴδε καὶ Ματθ. α', 13).

β') Ὁ Σωτὴρ ἔλαβε σάρκα ἐκ τῆς ἀθώας καὶ ταπεινῆς καὶ ἀγίας Παρθένου Μαρίας· δηλαδὴ ἐγεννήθη ἐκ γυναικός (Γαλάτ. δ', 14).

γ') Ἐκ τῆς καινῆς Διαθήκης μανθάνομεν τὸν χρόνον, τὸν τόπον, τὰς διχόρους περιστάσεις τῆς γεννήσεως αὐτοῦ, τῆς βαπτίσεως, τῶν ἔργων καὶ τῆς διδασκαλίας του. Ἐπίσης γνωρίζομεν, ὅτι ὁ Σωτὴρ, ὡς ἄνθρωπος ἐπεινάσεν, ἐδίψησεν, ἐκοπίσεν, ἐλυπήθη, ἐκλυσεν, ἐσταυρώθη, ἀπέθανε (Ματθ. κς', 38. Λουκ. κβ', 42).

δ') Πᾶσα ἡ ἱερὰ Παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας ἐδογματίσεν, ὅτι ὁ Σωτὴρ ἦτο καὶ τέλειος ἄνθρωπος⁽¹⁾.

Ἦτο δὲ ἀπολύτως ἀναγκαῖον νὰ ἦνε καὶ ἄνθρωπος ὁ Μεσσίας, ὅπως προσφέρῃ ἑαυτὸν θυσίαν ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπότητος διὰ νὰ ἐκανοποιήσῃ τὴν θεϊκὴν δικαιοσύνην. Ὁ Σωτὴρ, γενόμενος ἄνθρωπος, μετέδωκεν εἰς τὸν κόσμον τὴν θεϊκὴν αὐτοῦ διδασκαλίαν, καὶ ἔσωσεν αὐτόν.

Ὁ Σωτὴρ εἶνε τέλειος ἄνθρωπος, ἀλλὰ ἀναμάρτητος.

(1) Ἡ Ἐκκλησία κατεδίκασε τὴν αἵρεσιν τοῦ αἰρετικοῦ Εὐτυχοῦς [ε' αἰῶνα], ὅστις ἠρνεῖτο τὴν ἀνθρωπότητα ἐν τῷ Χριστῷ. Ἐπίσης κατεδίκασε καὶ τὴν πλάνην τῶν δοκνητῶν, οἵτινες ἔλεγον, ὅτι ὁ Σωτὴρ ἦτο μόνον Θεός, καὶ ὅτι τὸ σῶμα αὐτοῦ δὲν ἦτο ἀληθές, ἀλλὰ μόνον κατὰ δόκησιν, δηλ. ὅτι μόνον κατὰ τὸ φαινόμενον ὁ Σωτὴρ ἦτο ἄνθρωπος.

πρῶτον, διότι ἐγεννήθη ἐκ Πνεύματος ἁγίου, ἐκ Θεοῦ, ὡς ὁ πρῶτος ἄνθρωπος (Λουκ. α', 35)¹, καὶ δεύτερον, διότι «ἀνομίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδ' εὐρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ» (Ἠσαΐου νγ', 4).

§ 29. Ἡ διδασκαλία τοῦ Σωτῆρος.

Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶνε ὁ ἰδρυτὴς τῆς τελειοτάτης θρησκείας, εἶνε ὁ Διδάσκαλος⁽²⁾ τῆς ἀνθρωπότητος, ὁ φωτίζων πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον, εἶνε ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ.

Ὁ Σωτὴρ ἐδίδαξεν, ὅτι ὁ Θεὸς εἶνε εἷς, ὅτι ὑπάρχει μέλλουσα ζωὴ, ὅτι πρώτη ἀρετὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶνε ἡ ταπεινοφροσύνη· διὰ τοῦτο πρῶτος λόγος, ἡ ἀρχὴ τοῦ ἐπὶ γῆς κηρύγματος αὐτοῦ, ἦτο τό· «Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν» (Ματθ. ε', 1-3).— Ἐκήρυξεν, ὅτι πρέπει νὰ εἴμεθα δίκαιοι, εἰρηνοποιοί, πραοὶ, φιλαλήθεις, καθαροὶ τὴν

(1) Ὁρθῶς καλεῖται ὁ Σωτὴρ καὶ δεύτερος Ἀδάμ. Καθὼς ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐγεννήθη ἄνευ θελήματος ἀνδρός, οὕτω καὶ ὁ Σωτὴρ ἐγεννήθη ἐκ τῆς Παρθένου, ἐκ Πνεύματος ἁγίου. Τῷ Θεῷ πάντα δυνατὰ ἐστὶν.— Ὁ εὐσεβῶς λογιζόμενος καὶ αἰσθανόμενος κατανοεῖ καὶ πιστεύει τὴν ὑπερφυσικὴν γέννησιν τοῦ Σωτῆρος.

(2) Ὁ διδάσκων ἄς ἀναπτύξῃ τὸ μέρος τοῦτο, ὑπ' ὄψιν ἔχων τὴν ἐπὶ τοῦ ὄρους ὁμιλίαν τοῦ Σωτῆρος, τὴν περιεχομένην ἐν τῷ ε', στ' καὶ ζ' κεφαλ. τοῦ Εὐαγγ. Ματθαίου, τὰς παραβολὰς τοῦ Κυρίου καὶ τοὺς τελευταίους Αὐτοῦ λόγους, τὴν λεγομένην Διαθήκην, ἣν διετήρησεν ὁ Εὐαγγ. Ἰωάννης (Ἰωάν. κεφαλ. ι γ' 31—ιη').

καρδίαν,— νὰ μὴ ὀρκιζώμεθα, νὰ προσευχώμεθα μετὰ καθαρᾶς καρδίας, νὰ βοηθῶμεν πάντα δυστυχῆ καὶ πάσχοντα, νὰ εἴμεθα φιλόανθρωποι, νὰ μὴ λατρεύωμεν τὰ μάταια καὶ τὰ φθαρτὰ (πλοῦτον, κτήματα κ.τ.τ.), νὰ ἀγαπῶμεν τὸν μὲν Θεὸν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας μας, τὸν δὲ πλησίον ὡς ἡμᾶς αὐτοὺς.

Τέλος δὲ εἶπεν ὁ Σωτὴρ τοὺς θείους ἐκείνους λόγους, τοὺς ὁποίους οὐδεὶς πρὸ αὐτοῦ ἐδίδαξε καὶ ἐρήρμοσε συγχρόνως εἰς τὸν βίον του, δηλ. τὸ « Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς ποιᾶτε τοὺς μισοῦντάς ὑμᾶς καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς καὶ διωκόντων ὑμᾶς » (Ματθ. ε', 44).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

§ 30. Τὸ τρίτον πρόσωπον τῆς ἁγίας Τριάδος, τὸ ἅγιον Πνεῦμα.

Ἄρθρον Η' τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως.

«Καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τὸ Κύριον, τὸ ζωοποιόν, τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ σὺν Πατρὶ καὶ Υἱῷ συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον, τὸ λαλῆσαν διὰ τῶν Προφητῶν.

Ἑρμηνεία

Καὶ εἰς τὸ ἄρθρον τοῦτο τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως παραλείπεται τὸ ῥῆμα πιστεύω.

Τὸ τρίτον Πρόσωπον τῆς ἁγίας Τριάδος εἶνε τὸ ἅγιον Πνεῦμα.

Πιστεύομεν δὲ καὶ ὁμολογοῦμεν, ὅτι τὸ ἅγιον Πνεῦμα εἶνε ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ· ὅτι εἶνε ἅγιον δηλ. καθαρὸν· ὅτι εἶνε Κύριον, δηλ. πρόσωπον ἴδιον· ὅτι εἶνε ζωοποιόν, δηλ. παρέχει ζωὴν εἰς τὰ κτίσματα. Μεταδίδοται δὲ εἰς τὸν μετὰ πίστεως καὶ εὐκρινείας μετανοοῦντα ἄνθρωπον, καὶ τοιοῦτοτρόπως ἐνεργεῖ ἐν αὐτῷ τὴν πνευματικὴν ἀναγέννησιν⁽¹⁾.

Προσέτι πιστεύομεν, ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορεύεται ἐκ μόνου τοῦ Πατρὸς, ὡς ρητῶς ὁ Σωτὴρ εἶπεν· «ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ Παράκλητος, ὃν ἐγὼ πέμψω ὑμῖν παρὰ τοῦ Πατρὸς, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται, ἐκεῖνος μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ»⁽²⁾ (Ἰωάν. ιε', 26). Οὕτω δὲ ἐδογματίσθη καὶ ἡ Ἐκκλησία

(1) Ἡ πνευματικὴ ἀναγέννησις γίνεται εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὅταν μετανοήσῃ, ἀποβάλλῃ τὴν ἁμαρτίαν, ἀναγεννηθῇ τῷ τρόπῳ τινὶ πνευματικῶς διὰ χάριτος καὶ ἐνεργείας τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ὄταν δὲ ὁ ἄνθρωπος μετὰ τῆς πίστεως εἰς τὸν Θεὸν ἐκτελέσῃ καὶ ἔργα ἀγαθὰ, τότε δικαιούται παρὰ τῷ Θεῷ, σὴζεται καὶ ἁγιάζεται.

(2) Ἐπειδὴ ἡ λέξις αὕτη «ἐκπορεύεται» ἐν τῇ σημασίᾳ ταύτῃ ἐϋρηται ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ, καὶ σημαίνει ὅτι τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἔχει τὴν προαιώνιον ἀρχὴν τοῦ ἐκ τοῦ Πατρὸς.

Σφάλλεται δὲ ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία, προσθεῖσα εἰς τὸ σύμβολον τῆς πίστεως, εἰς τὸ περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἄρθρον, ὅτι ἐκπορεύεται καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ, ἐνῶ οὔτε ἡ Γραφή, οὔτε ἡ Παράδοσις, οὔτε αἱ οἰκουμ. Σύνοδοι ὥρισαν οὕτω τὸ περὶ τοῦ Ἁγ. Πνεύματος δόγμα.

Τοῦτο δὲ δυστυχῶς καὶ ἡ διαμαρτυρομένη Ἐκκλησία παραδέχεται ἐναντίον τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ γράμματος τῆς Γραφῆς καὶ τῆς παραδόσεως.

Ε.Υ. ΠΑΝΤ. Π.
ΙΩΑΝΝΗΣ 2006

ἐν τῇ β' οἰκουμενικῇ συνόδῳ (381 μ. Χ.), καθ' ἣν κατε-
κρίθη ὁ αἰρετικὸς Μακεδόνιος, ὅστις ἔλεγεν, ὅτι τὸ Πνεῦ-
μα τὸ ἅγιον εἶνε κτίσμα.

Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἅγιον Πνεῦμα εἶναι Θεός, διὰ τοῦτο
ἔχει τὴν αὐτὴν τιμὴν, προσκύνησιν καὶ δόξαν, ὅποιαν
ἔχει ὁ Πατήρ καὶ ὁ Υἱός. (= τὸ σὺν Πατρὶ καὶ Υἱῷ
συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον). Ὁ Εὐαγγε-
λιστὴς Ἰωάννης ῥητῶς λέγει· «Τρεῖς εἰσιν οἱ μαρτυροῦν-
τες ἐν τῷ οὐρανῷ, ὁ Πατήρ, ὁ Λόγος καὶ τὸ Πνεῦμα
τὸ ἅγιον· καὶ οὗτοι οἱ τρεῖς ἓν εἰσιν».

Τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐφώτισε τοὺς προφήτας καὶ ἐλά-
λησε δι' αὐτῶν τὰ θεῖα ῥήματα καὶ τὰς ἱερὰς προφη-
τείας (= τὸ λαλήσαν διὰ τῶν προφητῶν). Ἐπίσης κα-
τῆλθεν ἐν εἴδει πυρίνων γλωσσῶν ἐπὶ τοὺς Ἀποστόλους
καὶ ἐφώτισεν αὐτούς, ὥστε νὰ κηρύξωσιν εἰς ὅλον τὸν
κόσμον τὸ Εὐαγγέλιον.

Τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον μεταδίδοται εἰς τοὺς πιστοὺς
διὰ τῶν ἱερῶν Μυστηρίων, τὰ ὅποια περὶ ἡ Ἐκκλη-
σία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

§ 31. Ὁρθόδοξος χριστιανικὴ ἐκκλησία.

Ἄρθρον Θ' τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως.

«Εἰς Μίαν, Ἁγίαν Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν
Ἐκκλησίαν» (1).

(1) Ἡ λέξις Ἐκκλησία εἶναι ἀρχαία ἑλληνικὴ, σημαίνουσα
τό τε περιέχον καὶ τὸ περιεχόμενον, καὶ τὸν τόπον δηλ. τῆς
συναθροίσεως καὶ τοὺς ἐν αὐτῷ συνηθροισμένους.